

EDUSKUNNAN VASTAUS 185/2002 vp

Hallituksen esitys laiksi eräitä yrityksiä koskevasta taloudellisen toiminnan avoimuus- ja tiedonantovelvollisuudesta

Asia

Hallitus on antanut eduskunnalle esityksensä laiksi eräitä yrityksiä koskevasta taloudellisen toiminnan avoimuus- ja tiedonantovelvollisuudesta (HE 215/2002 vp).

Valiokuntakäsittely

Talousvaliokunta on antanut asiasta mietinnön (TaVM 23/2002 vp).

Päätös

Eduskunta on hyväksynyt seuraavan lain:

Laki

eräitä yrityksiä koskevasta taloudellisen toiminnan avoimuus- ja tiedonantovelvollisuudesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Soveltamisala ja tarkoitus

Tässä laissa säädetään suomalaisten julkisyhteisöjen ja eräiden yritysten välisiä taloudellisia suhteita koskevasta avoimuudesta sekä valtion tiedonantovelvollisuudesta Euroopan yhteisöjen komissiolle.

Lain tarkoituksena on turvata komission mahdollisuudet valvoa yhteisön kilpailu- ja valtiontukisääntöjen noudattamista jäsenvaltioiden ja julkisten yritysten välisten taloudellisten suhteiden avoimuudesta sekä tiettyjen yritysten taloudellisen toiminnan avoimuudesta annetussa komission direktiivissä 80/723/ETY, jäljempänä avoimuusdirektiivi, sellaisena kuin se on muutettuna direktiiveillä 85/413/ETY, 93/84/ETY ja 2000/52/EY tarkoitettussa merkityksessä.

2 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *julkisyhteisöllä* valtiota, kuntia, kuntayhtymiä, evankelisluterilaista kirkkoa ja ortodoksisia kirkkokuntaa sekä niiden seurakuntia, Kansaneläkelaitosta ja Suomen Pankkia;

2) *yrityksellä* kaikkia taloudellista toimintaa harjoittavia yksiköitä niiden oikeudellisesta muodosta riippumatta;

3) *julkisella yrityksellä* sellaista yritystä, jossa julkisyhteisöt käyttävät suoraan tai välillisesti määräysvaltaa omistuksen, rahoitukseen osallistumisen tai yritykseen sovellettavien sääntöjen perusteella; julkisyhteisöjen katsotaan käyttävän määräysvaltaa yrityksessä, jos niillä on suoraan tai välillisesti:

— enemmistö yrityksen osakepääomasta tai muusta merkitystä pääomasta;

— valvonnassaan yrityksen osakkeiden tai osuuksien äänimäärän enemmistö; tai

— mahdollisuus asettaa enemmän kuin puolet yrityksen hallinto-, johto- tai valvontaelimen jäsenistä;

4) *julkisella teollisuusyrityksellä* kaikkia sellaisia valmistusalaalla toimivia julkisia yrityksiä, jotka kuuluvat Tilastokeskuksen toimialaluokituksen pääluokkaan D eli teollisuus;

5) *erilliskirjanpitovelvollisella yrityksellä* kaikkia sellaisia yrityksiä, joille julkisyhteisö on myöntänyt Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 86 artiklan 1 kohdan mukaisia erityisoikeuksia tai yksinoikeuksia tai joille on uskottu perustamissopimuksen 86 artiklan 2 kohdan mukaisten yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvien palvelujen tuottaminen, minkä lisäksi edellytyksenä on, että yrityksellä on eri toimintoja; yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvien palveluiden ollessa kysymyksessä edellytetään edellä tässä kohdassa säädetyn lisäksi, että yritykselle on myönnetty kyseistä palvelua tai toimintoa varten jossain muodossa julkista rahoitusta.

Edellä 1 momentin 5 kohdassa tarkoitetaan:

a) *eri toiminnoilla* toisaalta kaikkia tuotteita tai palveluja, joiden osalta yritykselle on myönnetty erityisoikeuksia tai yksinoikeuksia, taikka kaikkia yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyviä palveluja, jotka on uskottu yritykselle, ja toisaalta kaikkia muita yrityksen tuottamia erilisiä tuotteita ja palveluja;

b) *yksinoikeudella* oikeutta, jonka julkisyhteisö myöntää yhdelle yritykselle lailla, asetuksella tai hallintopäätöksellä ja joka antaa kyseiselle yritykselle oikeuden tiettyjen palvelujen tarjoamiseen tai tietyn toiminnan harjoittamiseen tietyllä maantieteellisellä alueella;

c) *erityisoikeuksilla* oikeuksia, joita julkisyhteisö myöntää rajoitetulle määrälle yrityksiä tietyllä maantieteellisellä alueella lailla, asetuksella tai hallintopäätöksellä ja joilla

— rajoitetaan kahteen tai useampaan niiden yritysten määrä, joiden sallitaan tarjota tiettyjä

palveluja tai harjoittaa tiettyä toimintaa, muulla tavoin kuin objektiivisilla, oikeasuhteisilla ja syrjimättömillä perusteilla, tai

— nimetään useita keskenään kilpailevia yrityksiä tarjoamaan tiettyjä palveluja tai harjoittamaan tiettyä toimintaa muulla tavoin kuin objektiivisilla, oikeasuhteisilla ja syrjimättömillä perusteilla, tai

— yritykselle tai yrityksille annetaan muulla tavoin kuin objektiivisin, oikeasuhteisin ja syrjimättömin perustein etuja, jotka vaikuttavat merkittävästi muiden yritysten mahdollisuuksiin tarjota samoja palveluja tai harjoittaa samaa toimintaa samalla maantieteellisellä alueella olennaisilta osin samanlaisten olosuhteiden vallitessa; sekä

d) *yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvällä palvelulla* Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 16 ja 86 artiklassa tarkoitettuja voittoa tuottavia palveluita, joilla toteutetaan yleishyödyllisiä tehtäviä ja joiden tuottajalle julkisyhteisö on sen vuoksi asettanut erityisiä julkisen palvelun velvoitteita.

3 §

Avoimuus- ja tiedonantovelvoite

Julkisten yritysten avoimuus- ja tiedonantovelvoite koskee:

1) julkisyhteisöjen julkisille yrityksille suoraan myöntämiä julkisia varoja;

2) julkisia varoja, joita julkisyhteisöt myöntävät yritysten tai rahoituslaitosten välityksellä 1 kohdassa tarkoitetuille julkisille yrityksille; sekä

3) 1 ja 2 kohdassa tarkoitettujen julkisten varojen tosiasiallista käyttötarkoitusta.

Erilliskirjanpitovelvollisten yritysten avoimuus- ja tiedonantovelvoite koskee:

1) eri toiminnoista syntyvien tulojen ja menojen esittämistä; sekä

2) yksityiskohtaisia tietoja menetelmistä, joilla tulot ja menot kohdistetaan eri toiminnoille.

4 §

Soveltamisalan raja

Tämä laki ei koske 3 §:n 1 momentissa tarkoitettuja taloudellisia suhteita, joita julkisyhteisöllä on:

1) julkiseen yritykseen sellaisten toimintojen osalta, joiden tarjoaminen ei ole omiaan vaikuttamaan mainittavasti Euroopan yhteisön jäsenmaiden väliseen kauppaan;

2) Suomen Pankkiin;

3) julkiseen luottolaitokseen sellaisten julkisia varoja koskevien talletusten osalta, joita julkisyhteisöt tekevät tavanomaisilla kaupallisilla ehdoilla; tai

4) julkisiin yrityksiin, joiden vuotuinen liikevaihto kahdelta 3 §:n 1 momentissa tarkoitettujen varojen myöntämisestä tai käyttöä viimeksi edeltäneeltä tilikaudelta on ollut vähemmän kuin 40 miljoonaa euroa; julkisten luottolaitosten osalta vastaavana raja-arvona on kuitenkin taseen 800 miljoonan euron loppusumma.

Edellä 3 §:n 2 momentissa tarkoitettua erilliskirjanpitovelvollisuutta ei sovelleta sellaisiin toimintoihin, joihin sovelletaan muuta Euroopan yhteisön lainsäädännön pohjalta annettua erilliskirjanpitoa koskevaa kansallista säädöstä tai erilliskirjanpitoa koskevaa yhteisön asetusta.

Edellä 3 §:n 2 momentissa tarkoitettua erilliskirjanpitovelvollisuutta ei myöskään sovelleta:

1) yritysten niihin palveluihin, joiden suorittaminen ei todennäköisesti vaikuta merkittävästi Euroopan yhteisön jäsenvaltioiden väliseen kauppaan;

2) yrityksiin, joiden vuotuinen liikevaihto on vähemmän kuin 40 miljoonaa euroa kahdelta viimeiseltä sellaista vuotta edeltäneeltä tilikaudelta, jona julkisyhteisö on myöntänyt niille Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 86 artiklan 1 kohdan mukaisia erityisoikeuksia tai yksinoikeuksia tai jona sille on uskottu perustamissopimuksen 86 artiklan 2 kohdan mukaisten yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvien palvelujen tuottaminen; julkisten luottolaitosten osalta vastaavana raja-arvona on kuitenkin taseen 800 miljoonan euron loppusumma; eikä

3) yrityksiin, joille on uskottu avointa ja syrjimätöntä menettelyä noudattaen perustamissopimuksen 86 artiklan 2 kohdan mukaisten yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvien palvelujen tuottaminen, jos niille missä hyvänsä muodossa annettu julkinen rahoitus on myönnetty tietyksi ajaksi.

5 §

Julkisten yritysten avoimuusvelvoite

Edellä 3 §:n 1 momentissa tarkoitettu julkisyhteisöjen ja julkisten yritysten välisiä taloudellisia suhteita koskeva tiedonantovelvoite koskee erityisesti tietoja seuraavista asioista:

1) toiminnasta aiheutuvien tappioiden kattaminen;

2) pääomahuolto;

3) avustukset, joita ei tarvitse maksaa takaisin, sekä erityisen edullisin ehdoin myönnetty lainat;

4) taloudellisten etujen myöntäminen luopumalla voitosta tai saatavien perimisestä;

5) luopuminen tavanomaisesta tuotosta käytettyjen julkisten varojen osalta; sekä

6) julkisyhteisön määrittämien taloudellisten velvoitteiden korvaaminen.

Siltä osin kuin 2 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettun julkisen teollisuusyrityksen viimeksi kuluneen tilikauden liikevaihto on ollut yli 250 miljoonaa euroa, avoimuusvelvoitteen piiriin kuuluvien tietojen osalta on voimassa, mitä avoimuusdirektiivin muuttamisesta 1993 annetussa direktiivissä säädetään.

6 §

Erilliskirjanpitovelvollisuus

Edellä 3 §:n 2 momentissa tarkoitettun tiedonantovelvollisuuden varmistamiseksi erilliskirjanpitovelvollinen yritys on velvollinen pitämään erillistä kirjanpitoa eri toiminnoista siten, että siinä on:

1) johdonmukaisesti sovellettujen ja objektiivisesti perusteltavien kustannuslaskennan peri-

aatteiden mukaisesti eriteltynä ja kohdistettuna kaikki toimintokohtaiset tulot ja menot; sekä

2) lisätietona selkeä kuvaus edellä mainituista kustannuslaskennan periaatteista.

Tämän lain mukaisesti eriytettyjen toimintojen tuotot ja kulut tulee esittää tilikausikohtaisena tuloslaskelmana, jonka tulee olla johdettavissa erilliskirjanpitovelvollisen yrityksen kirjanpidosta. Tuloslaskelman laatimisessa noudatetaan soveltuvin osin erilliskirjanpitovelvollisen yrityksen soveltamia kirjanpitosäännöksiä.

Eriytettyjen toimintojen tuloslaskelmat lisätietoineen ovat julkisia, ja ne esitetään erilliskirjanpitovelvollisen yrityksen tilinpäätökseen sisältyvänä liitetietona.

Eriytettyjen toimintojen tuloslaskelman ja sen lisätietojen tarkemmasta sisällöstä ja julkistamisesta voidaan säätää erikseen valtioneuvoston asetuksella.

7 §

Tietojen säilyttäminen

Edellä 3 §:n 1 momentissa määritellyn tiedonantovelvoitteen piiriin luetaan kaikki tässä laissa tarkoitetut taloudellisia suhteita koskevat tiedot viiden vuoden ajalta sen tilikauden päättymisestä, jonka kuluessa julkiset varat on myönnetty julkiselle yritykselle. Jos samoja varoja käytetään myöhemmin tilikausina, viiden vuoden määräaika lasketaan kuitenkin viimeksi mainitun tilikauden päättymisestä.

Edellä 3 §:n 2 momentissa säädetyn tiedonantovelvoitteen piiriin kuuluvien tietojen säilyttämisestä on voimassa, mitä erilliskirjanpitovelvollisen yrityksen kirjanpitoaineiston säilyttämisestä säädetään.

8 §

Tietojen kokoaminen

Edellä 3 §:n 1 momentissa tarkoitettujen tietojen kokoamisesta ja saatavilla pitämisestä vastaa kukin ministeriö hallinnonalallaan toimivien julkisten yritysten osalta. Lisäksi muiden julkisyhteisöjen ja julkisten yritysten välisiä taloudel-

lisia suhteita koskevien tietojen kokoamisesta ja saatavilla pitämisestä vastaavat kuntien ja kuntayhtymien osalta sisäasiainministeriö, evankelis-luterilaisen kirkon ja ortodoksisen kirkkokunnan sekä niiden seurakuntien osalta opetusministeriö, Kansaneläkelaitoksen osalta sosiaali- ja terveysministeriö ja Suomen Pankin osalta valtiovarainministeriö. Julkiset yritykset ja julkisyhteisöt ovat velvollisia luovuttamaan asianomaisille ministeriöille tai niiden määräämille viranomaisille tässä laissa tarkoitettuja tietoja, asiakirjoja tai muita selvityksiä, jotka ovat tarpeen tämän lain mukaisten tehtävien hoitamista varten.

Tämän lain 3 §:n 2 momentissa tarkoitettujen tietojen laatimisvelvoitteen tiedottamisesta ja ohjeistamisesta vastaa kukin ministeriö tai muu 1 momentissa mainittu julkisyhteisö sellaisen yrityksen osalta, jolle se on myöntänyt erityistai yksinoikeuksia tai uskonut yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvien palveluiden tuottamisen. Tietojen laatimisesta ja saatavilla pitämisestä vastaa kukin erilliskirjanpitoon velvoitettu yritys. Yritykset ovat velvollisia luovuttamaan pyydettyä tässä laissa tarkoitettuja tietoja, asiakirjoja tai muut selvitykset asianomaiselle ministeriölle tai tämän määräämälle viranomaiselle.

9 §

Julkisten teollisuusyritysten vuosiraportit

Euroopan yhteisöjen komissiolle toimitetaan vuosittain avoimuusdirektiivin muuttamisesta 1993 annetussa direktiivissä edellytetyt taloudelliset tiedot siten kuin viimeksi mainitussa direktiivissä tarkemmin säädetään. Komissiolle on lisäksi toimitettava kaikki täydentävät tiedot, joita se pitää tarpeellisenä sille toimitettujen tietojen perusteelliseksi arvioimiseksi.

Komissiolle toimitetaan vuosittain viimeistään 31 päivänä maaliskuuta luettelo ilmoitusvelvollisuuden piiriin kuuluvista julkisista teollisuusyrityksistä ja niiden liikevaihdosta. Kukin ministeriö toimittaa luetteloon sisällytettävät edellä tarkoitetut tiedot kauppaja teollisuusministeriölle.

Edellä 1 momentissa tarkoitetut vuosittaiset tiedot toimitetaan komissiolle 14 arkipäivän kuluessa kyseisen julkisen yrityksen tilinpäätöksen julkistamisesta. Kaikissa tapauksissa ja erityisesti niiden yritysten osalta, jotka eivät julkista tilinpäätöstä, vaadittavat tiedot toimitetaan komissiolle viimeistään yhdeksän kuukauden kuluessa yrityksen tilikauden päättymisestä.

Ministeriöiden tulee toimittaa vaadittavat tiedot kauppa- ja teollisuusministeriölle niin ajoissa, että ne voidaan toimittaa komissiolle tässä pykälässä säädettyssä määräajassa.

10 §

Tiedonsaanti- ja tiedonanto-oikeudet

Sen estämättä, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) tai muussa laissa säädetään salassapidosta, ministeriöllä ja muulla viranomaisella on oikeus saada yrityksiltä tässä laissa tarkoitettuja tietoja tämän lain mukaisten tehtävien hoitamista varten. Evankelis-luterilaisen kirkon ja sen seurakuntien asiakirjojen julkisuudesta on voimassa, mitä

siitä erikseen säädetään kirkkolaissa (1054/1993).

Asianomaisella ministeriöllä on oikeus salassapitosäännösten estämättä edelleen antaa tämän lain perusteella saamiaan tietoja Euroopan yhteisöjen komission käytettäväksi tämän lain avoimuusvelvoitteen edellyttämässä laajuudessa.

11 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tällä lailla kumotaan eräitä julkisia yrityksiä koskevasta tiedonantovelvollisuudesta 12 päivänä helmikuuta 1993 annettu laki (183/1993) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen.

Tämän lain erilliskirjanpitovelvollisuutta koskevia säännöksiä sovelletaan kuitenkin ensimmäisen kerran kirjanpitoon siltä tilikaudelta, joka alkaa 1 päivänä tammikuuta 2004 tai sen jälkeen.

Helsingissä 26 päivänä marraskuuta 2002
